

ischt wordt.
ien zekerheid,
nu maar niet

sgd, en prof.
stel duidelijk
atuurlijk niet
consequentie
ven naar een
t worden, en
volgen, zeg-
jaald, en laat
vijken, of een
dapper open-
afgesproken
al is het dan
u is dat wel
van zijn kant
Maar waar-

kei zoo onge-
Kuyper ver-
rijg brief op
moet consult
ijpen, leg de
it ds Douma,
onen uitbren-
die operatie-
geen verdere
die een klant
ver een kleine
.....
en volstaan,

in geruststel-
op onbroeder-
rling, de dia-
aalsformulier
meer zingen
? Ik ken den
n brok in de
de suggestie,
i van: geheel
urste geval is
f. H. Kuyper,
n van verder
oyal moet er
ia....., maar
Ik stem dan

dat n.l. geen
.. te zeggen,
over de na-
s nadachten,
dyles van de
dat eens
ijkheid zwijgt
e manier om
r het te wil-

et rangschik-
mensch, niet
d. Ik kan ze
ien eener on-
delen tot ca-
lk denk daar-
ik denk wel
ers verklaren
e terugkrab-
halen. Maar
noet hij van
t laten. Want
verd van on-
lachten.

ook, dat ons
verbond
koren en
k zoo maar
d.
d van onzen
l. Het wordt
an loopenden
.....", wordt
zonder waar-
gegeven, die
lert. Ook ds
verbond de
rof. Aalders'
en hand-
loe niet mee.
Ik weet
e lemaal
n de be-
che for-
nergens, dat
itverkorenen.
met de ge-
e kinde-

in zijn afwij-
en ook prof.
et tegen een
oor, of: ver-
formulieren
Douma, prof.
iet den kant
eg te loopen,
beschuldigen.
e grootheid:
ok nog. Als

ds Douma een oorlog wil, hij kan hem krijgen. Maar de begrafenis der ouderen zal niet één, twee, drie gaan. En als gij, ds Douma, een formule erdoor gejaagd wilt zien, die afwijkt van de taal der belijdenis en der formulieren, noodig dan niet: zeg es aaaa....., met uw injectiespuitje in de hand, maar zeg dan: **l a a t o n s d e f o r m u l i e r e n v e r a n d e r e n**, en elkaar waarschuwen, dat het heef wat tijd kost, wijl alle dingen eerlijk en met orde geschieden moeten.

Ds Douma schrijft:
„Ik zou b.v. best kans zien, om met gebruikmaking van argumenten van Socinus, of van Remonstranten of van prof. Scholten, die werkelijk geen kwajongens waren, een gewichtig uitzend betoog te houden, dat wij waarlijk nog wel eens de leer der genade of het stuk der Drieënheid nader beschouwen mogen en niet denken moeten, klaar te zijn. Waar belanden we dan? De synode doe uitspraak”.
Tot zooverre.

Ik weet niet, of dit op een bepaald iemand slaat. 't Laat me ook onverschillig. Wel weet ik dit: ik zie best kans, met gebruikmaking van argumenten van A, B, C, D, E, F, G, enz. enz. de formule van de liturgische en andere kerkpapieren zóó te draaien en heen en weer te schudden, dat van de uitdrukking: „de geloovigen en hun zaad” gemaakt wordt: „de uitverkorenen”. Maar ik vraag: waar blijven we dan? De synode doe geen uitspraak, maar houde zich aan wat er staat, ook tegenover ds Douma, als hij het dan per sé zoo wil.

Nu ik toch met ds Douma bezig ben, wil ik even memoreeren, dat hij na eenig wachten onlangs antwoordde op wat ik over hem opmerkte in verband met zijn partijdigheid. Ik wilde er eerst op reageren, maar het gaat me op den duur vervelen, antwoord te geven aan wie de punten, waar het op aankomt, ontwijken. Zoodra ds D. zijn lezers zal hebben ingelicht over wat ik als grond voor mijn klacht over zijn partijdigheid aanvoerde, kan hij verder antwoord ontvangen.

K. S.

Geen défaitisme, s.v.p.

Goede lezer, als ik eens schreef:

De bewering: dat Christus gekomen is om te volmaken waarin Adam is te kort gekomen, en te herstellen wat hij door de zonde heeft bedorven, is en ongereformeerd én onbijbelsch. Konsekvent volgehouden moet dit zelfs noodzakelijk voeren tot het erkennen van de apocatastasis¹⁾, of op het allerminst tot de zaligheid van alle menschen..... (A)

wat zoudt gij dan zeggen?

Of, als ik eens zeide:

De orthodoxie zal het..... nooit goedkeuren dat Jezus de nieuwe Adam wordt genoemd, juist omdat Rom. 5 Christus niet stelt naast, maar tegenover Adam..... (B)

hoe zoudt gij daarop reageren?

Of, als ik eens schreef:

Het Verbond der Genade heeft in den eigenlijken zin des woords geen Borg, wel een Middelaar. Wil men Jezus Borg noemen van het Genadeverbond, dan spreekt men oneigenlijk en onnauwkeurig..... (C)

wat zoudt ge dan denken?

Of als ik verklaarde:

De verhouding tusschen Christus' Borgtocht en zijn Middelaarschap is dezelfde als die welke bestaat tusschen het Testament (d.w.z. „het IN DE EEUWIGHEID gesloten verdrag van Vader en Zoon) en het Verbond der Genade (dat IN DEN TIJD opgericht werd)..... (D)

bij welke groep zoudt ge me dan indeelen?

Of, als ik zou laten drukken:

(Beperking van het genadeverbond tot de uitverkorenen) leidt tot een volslagen subjectivisme, dat altijd geslingerd wordt, omdat het voor het anker der hoop steeds grond zoekt niet buiten zichzelf in Gods Verbondsbeloften, maar in zichzelf, en een anker uitgeworpen in het schip zelve kan geen vastheid geven. Als vaste grond der hoop wil het niet naar Hebr. 11:1 het geloof, maar het zien aangemerkt hebben, het zien van kenmerken..... In plaats dat het Verbond zou kunnen bijdragen tot versterking des zwakken geloofs, moet men tot een sterk geloof zijn gekomen, eer men weten kan dat men in het Verbond is. In plaats van uit het verbond door het geloof te kunnen besluiten tot zijn genadestaat, moet men uit het zien van zijn genadestaat besluiten tot zijn in-zijn in het Verbond..... (E)

welke betekenis zoudt ge dan aan deze zinnen toekennen?

Ik denk, dat ge, in een kwade bui, zoudt zeggen, en in een goede zoudt neigen voor het minst tot de gedachte, dat:

citaat A een staaltje is van Konsequenzmacherei, die dienen moet, om tot elken prijs contra Aalders, en pro Greijdanus (aan wien ik immers inzake Rom. 5 herinnerde) te kunnen zijn;

citaat B daar nog een schepje boven op doet;

citaat C nu bepaald op dóórslaan begint te lijken, uit puur ressentiment tegen Aalders-Douma, en anderen;

citaat D het gevaar van leelijke partijvorming duidelijk demonstreert, wijl uiting van ressentiments-scholastiek;

citaat E bepaald een léelijke karàktertrek verraaft,

1) „Wederherstelling (aller dingen)”, K. S.

en een wel handig-lijkende, maar toch maar suggestief-sensationeel-volksopjagerig-journalistische één-dags-vlieg-achtige uitlating is, die twee vliegen in één klap wil slaan; het boek van prof. Aalders becritiseeren én en passant meteen ds D. v. Dijk en andere van zulke nieuwlichters een handje helpen, hopende alzoo van de positie profijt te trekken, en in de gunst te komen bij de ouderwetsche broeders, door den hun niet lijkenden staart des citaats E aan den hun wél lijkenden (immers aan de oudere groep verwanten) kop te verbinden.

Ja, ja, zoo iets zoudt ge denken. En als ge dan net toevallig in deze week zoo iets mocht komen op te diepen uit een of ander journaal over sensationele journalistiek, die het schrikbeeld oproept van allemaal Ieren, in de buurt, die, van krijgslust blakende, zich ontblooten van den chiton, dan zoudt ge het zeker aldus formuleeren.

Niettemin is:

citaat A van Helenius de Cock, den eersten dogmaticus van Kampen, geschreven in den jare 1877, te vinden in het tijdschrift der Chr. Geref. Kerk (van vóór 1892!) „De Vrije Kerk”, III, 350;

citaat B van denzelfde uit hetzelfde jaar („De Vrije Kerk”, III, 354);

citaat C van dr Herman Bavinek, destijds predikant te Franeker, geschreven in den jare 1881 („De Vrije Kerk”, VII, 552);

citaat D van dezelfde hand („De Vrije Kerk”, VII, 554);

en citaat E van de hand van W. Heyns, uit den jare 1900 („Geref. Amerikaan”, IV, 378/9).

Goed, zult ge zeggen, maar het s c h r i j v e n van die woorden in 1877, 1881, 1900 is wat anders dan het c i t e e r e n ervan in 1939.

Goed opgemerkt. Maar als ge nu niet zelf aan sensationele journalistiek-zonder-drukinkt doet, dan zult ge nog even willen luisteren. Bedoel ik met die citaten te zeggen: zóó is het?

Welneen. Ik wil alleen maar zeggen: pas op voor défaitisme. ZEG NIET: wat hebben we aan al die kwesties van tegenwoordig; het g e r e f o r m e e r d e v o l k weet dit en dat, weet hier en ginds, weet zoo en zus, laat de synode maar gauw een u i t s p r a a k d o e n, en laten we verder eenige schampere opmerkingen plaatsen aan het adres van hen, die met een citaat uit een of anderen sociniaan, remonstrant, of vreemden theoloog wat al te gewichtig doen, en hardop denken, dat ze ons gereformeerde volk nog wat te vertellen hebben.

Want zúlk spreken is puur défaitisme.

Er zijn inderdaad overal kwesties aan te verbinden. Het theologisch gesprek daarover late men rustig betijen. Men houde overigens een synode en het gereformeerde volk gezond-kalm a l s h e t n o g t i j d is, maar niet kunstmatig-kalm als ze op b e s c h u l d i g i n g e n antwoorden moeten, en make voorts het volk niet in '36 diets, dat er heel wat op het spel staat, en in '39, dat alles simple is comme bonjour.

Men moet niet het denken ópjagen in '36, en het denken in het abc van algemeene of wel algemeen-g e w a a n d e uitspraken vastleggen in '39, al naar gelang het uitkomt. En vooral niet elkaar op een zinnetje vonnissen, hetzij in vrijpraak, hetzij in schuldigerklaring.

K. S.

De scheuring in Amerika.

Tot mijn spijt moet wegens overvloed van actueele copie het vervolgartikel wachten.

K. S.

Citaat Heyns—Bavinek.

Een lezer, dien we danken, meldt ons:

„Het citaat van Heyns uit Bavinek (laatste „Ref.”-no., p. 348, noot 2) is te vinden: „Dogmatick”, dl III, p. 193 van den Ien druk.”

Vriendelijk dank. Ik zocht de plaats ook in den laatsten druk op. Daar is ze: III, 183.

K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

In hartelijken dank ontving ik f1,— „voor de opleiding tot predikant in Argentinië, gevonden in de diaconie-collecte van 's Hage—West”.

K. S.

Ontstentenis van genoegzame eenparigheid, eind-, dan wel beginpunt? (I)

Prof. dr K. Dijk schrijft in „De Bazuin”, officieel orgaan van de Theologische Hoogeschool, iets over het agendum der a.s. synode; waarbij ook het Kamper promotierecht ter sprake komt. Aan het slot verklaart hij, alleen weer te geven, hoe de stand van zaken is. Was het inderdaad daarbij gebleven, dan zou ik hier gezwegen hebben. Evenwel doet prof. Dijk meer dan dat: Hij geeft ook zijn inzicht omtrent wat de synode van Sneek al dan niet kan doen. We lezen:

„Als er geen genoegzame eenparigheid is, kan m.i. de Generale Synode niet besluiten den 'weg van het promotierecht', die een geheel nieuwe weg is, op te gaan.”

Waarom die weg een geheel nieuwe weg is, is me niet duidelijk, tenzij men zich op het standpunt van bepaalde tegenstanders plaatst. Onder de voorstanders is er meer dan één, die trachtte aan te toonen, dat oefening van het promotierecht in het verlengde van den reeds ingeslagen weg ligt.

Hoofdzak echter in wat prof. Dijk zegt is voor mij zijn verzekering, dat, indien dit jaar weer genoegzame eenparigheid ontbreekt (waarover??) de synode niet het verlangen der voorstanders inwilligen kan.

Daarmee kan ik het niet eens zijn.

Om te beginnen is niet duidelijk, waarop de een-

parigheid, door prof. Dijk bedoeld, eigenlijk betrekking heeft. De synode van Amsterdam 1936 heeft gezegd: kijk maar eens, of er een SCHIKKING te vinden is, die met genoegzame eenparigheid aanvaardbaar zou zijn. Stel nu eens, dat geconstateerd worden zou, dat over zulk een compromis geen genoegzame eenparigheid bestaat, dan sluit dit nog volstrekt niet in, dat over het promotierecht zélf geen genoegzame eenparigheid bestaat. Men kan van twee kanten (vóór- en tegenstanders) een compromis over een of andere regeling haten. In zulk een geval is er geen eenparigheid in betrekking tot de zaak zélf, maar wél in betrekking tot de idee van een compromis. Er kunnen tegenstanders van een schikking zijn, die vóórstanders van de erkenning van het promotierecht zijn. Omgekeerd: vóórstanders eener schikking, die tegenstanders van toef erkenning van het promotierecht zijn. Met andere woorden: als blijken zou, dat inzake die opgeworpen mogelijkheid eener schikking met volkomen duidelijkheid blijkt, dat er genoegzame eenparigheid is in het verwerpen daarvan, dan komt, althans indien men broederlijk met elkander omgaan wil, vanzelf de vraag aan de orde: is er thans eenparigheid, niet inzake het schikkings-, doch inzake het promotierechtprobleem?

Het is toch niet onmogelijk, dat er afgevaardigden zijn, die veranderd zijn? Er zijn er wel meer, die den ééne keer vóór, den anderen keer tegen waren. Wie weet, of er niet wederom meeningen zijn omgezet. Prof. Dijk deelt mee, niet veranderd te zijn, en heeft nu reeds zijn houding bepaald, naar hijzelf meedeelt. Maar dewijl wij geen „voorsynode” mogen houden, spijt het me ietwat, dat prof. Dijk nu al klaar is. Argumenteeren helpt dus niet meer, als ik het goed begrijp? Tenminste niet, wat hem betreft? Het zij zoo; maar we moeten toch rekenen met de mogelijkheid, dat er anderen zijn, die wél nog voor argumenten openstaan; om maar te zwijgen van het sedert Arnhem 1930 wel gewijzigde aspect der synode. Er zijn ook nieuwe afgevaardigden.

We hopen volgende week hierop terug te komen.
K. S.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (X.)

49. Waaruit komt dat geloof in de menschen op?

Het is Gods gave, die Hij door den Heiligen Geest in onze harten werkt.

50. Hoe komt het, dat aan u dit geschenk (deze gave) te beurt viel boven zóóvelen, die voor eeuwig verloren gaan?

Omdat God mij, vóórdát de grondvesten der wereld gelegd werden, tot het eeuwige leven in Christus uitverkoren, en nu door een bijzondere genade van Zijn Geest wedergeboren heeft. Ware dit niet geschied, zou de verdorvenheid van mijn natuur zóó groot geweest zijn, dat ik op gelijke wijze als de verworpen menigte, wetens en wilens in mijn zonden zou zijn omgekomen.

51. Maakt dit gevoelen, waardoor gij u een uitverkorene ten eeuwigen leven verklaart, u dan zorgeloos en in de dagelijkse oefeningen der bootvaardigheid nalatiger?

Geenszins; maar het wakkert nog meer in mij den ijver aan om te volharden en te vorderen in de godzaligheid (of vroomheid); aangezien ik mij niet zonder de ware bekeering tot God kan troosten met het vertrouwen van mijn verkiezing; en ik mij, naarmate ik zekerder van mijn zaligheid ben, des te meer dankbaar voor God begeer te toonen.

52. Maar wordt gij niet tot twijfel aangaande uw zaligheid aangeset, als gij hoort, dat geen anderen dan uitverkorenen door God gezaligd worden?

Waarlijk, in 't minst niet. Integendeel, hieruit staat mij in alle verzoeking tenslotte een vaste troost ten dienste. Want indien ik met een ernstige werkzaamheid des harten³⁾ God begeer te gelooven en te gehoorzamen, moet ik hierdoor als door het zekerste bewijs vaststellen, dat ik behoort tot het getal dergenen, die tot het eeuwige leven uitverkoren zijn, en dus nooit kan verloren gaan, hoe zwak mijn geloof ook wezen mag.

R.

G. B.

3) serio cordis effectus.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Christendom en Economie.

III.

De economische toestand van Palestina.

Lord Stamp beschrijft in zijn boekje: „Christianity and Economics” vrij uitvoerig de economische omstandigheden van Palestina ten tijde van Jezus' omwandeling op aarde.

Het land was, zegt hij, betrekkelijk „self-sufficient” met betrekking tot zijn voedselvoorziening; het kon voortbrengen wat zijn bevolking noodig had en was daarom niet aangewezen op import. Er was in normale tijden voldoende koren en water, er waren vijgen en olijven, palmen en wijnstokken in overvloed; de vischvangst voorzag voor een belangrijk gedeelte in de behoefte aan eiwit. Palestina was een agrarisch land en had weinig